

Politikpapir om akkreditering

Indledning

Papiret tager udgangspunkt i det eksisterende akkrediteringssystem i Danmark og har til formål at analysere problemerne i systemet og beskrive DSF's holdning til akkreditering og til problemerne. Overordnet mener DSF, at akkrediteringssystemet i dets nuværende form er et ressourcespild, hvis værdi ikke står mål med udgifterne, og at det danske kvalitetssikringsystem skal have en form, der reelt placerer ansvaret for kvalitetssikring og -udvikling hos uddannelsesinstitutionerne. Det betyder, at der skal være ekstern kvalitetssikring på institutionsniveau, og udbyttet skal stå mål med ressourceforbruget. Med akkreditering er der i Danmark indført en kvalitetsstyring af uddannelsesudbuddet. Denne kvalitetsstyring skal matches af en klar politisk strategisk overvejelse om, hvordan det danske videregående uddannelsesudbud skal se ud. Desværre har indtil nu ikke været en tilstrækkelig politisk opmærksomhed på dette – til dels kan det skyldes at det politiske ansvar er spredt over tre forskellige ministerier.

Studienævnets rolle

Når en uddannelse skal akkrediteres, er det institutionens pligt at indsende en anmodning om akkreditering i form af en dokumentationsrapport for uddannelsen. Rapporten består af tre dele, besvarelse af akkrediteringskriterierne, grundoplysninger for uddannelsen og legalitetsforhold¹. Der er intet krav, hverken gennem akkrediteringsloven eller fra ACE Denmark, om hvem rapporten bliver udarbejdet af, andet end at det er universitet der skal indsende den. Der er forskellige procedurer hos uddannelsesinstitutionerne for at udarbejde rapporterne. Det kan være centraladministrationen, uddannelsens ledelse eller andre instanser, der udarbejder rapporten, og sender den til godkendelse i studienævnet. En hurtig godkendelse i studienævnet, betyder at studienævnets store indblik i uddannelsens forskellige aspekter, ikke udnyttes. Derved kan der hurtigt mistes vigtige og relevante oplysninger om uddannelsen og dens forhold.

Studienævnene bør derfor inkluderes i hele den akkrediterings proces der sker på institutionen – dog ikke sådan at forstå, at studienævnene skal udarbejde hele rapporten. Studienævnenes rolle i akkrediterings processen bør derfor være enten at igangsætte akkrediteringsprocessen og rapporten, eller at overtage den undervejs og færdiggøre den. Dette vil sikre, at studienævnet får konkret indflydelse under akkrediteringen af uddannelsen i stedet for at skulle godkende en færdig rapport hurtig og overfladisk.

Ekspertpanelets besøg på uddannelsesstedet

Når uddannelser akkrediteres bliver de som nævnt besøgt af det ekspertpanel der skal foretage akkrediteringsbedømmelsen. Det er dog ikke bestemt ved nogen lov eller bekendtgørelse, at ekspertpanelet skal besøge uddannelsen. Til gengæld fastsætter

¹ For nærmere info kan læses ACE Denmark's "Vejledning om akkreditering og godkendelse af eksisterende universitetsuddannelser".

Akkrediteringsrådet selv deres forretningsorden², og man kan derfor læse følgende på ACE Danmarks hjemmeside: " *Selve vurderingen finder sted på baggrund af en dokumentationsrapport, som universitetet udarbejder, og uddybende møder mellem akkrediteringspanelet og uddannelsens ledelse, studerende og undervisere*"³. Det er altså Akkrediteringsrådet der har valgt, at vurdering bygger på møder der er foretaget ude på uddannelsesinstitutionen, og det stammer dermed ikke fra et lovmæssigt krav.

Akkrediteringsrådet har dog vedtaget besøgsrunder uden kravet om, at dem der deltager til møderne skal sidde i studienævnet. Dermed er det ikke sikkert, at de studerende og undervisere der deltager i møderne har et egentligt indblik i uddannelsens struktur, evaluering, kurser mm. Det skal sikres, at de studerende og underviserne i studienævnet har indflydelse på sammensætningen af de grupper, ekspertpanelet mødes med. Derved skal det sikres, at ekspertpanelet mødes med de personer, der har det indblik, der er behov for, fordi de beskæftiger sig med uddannelsens opbygning, relevans, undervisningsform, eksamensstruktur og eventuelle fornyelser. Dette er elementer der alle indgår i de fire kriteriesøjler der er fastsat for universitetsuddannelsers relevans og udvikling⁴, og derfor bør det være et krav, at studerende og undervisere fra studienævn inddrages i akkrediteringen af uddannelsen, når ekspertpanelet besøges.

Akkreditering af nye uddannelser inkluderer ikke studerende

I kriteriesøjle 1, kriterium 1 står, at relevante aftagere og aftagerpaneler skal have været involveret i udviklingen af den nye uddannelse. Her bliver aftagerne inddraget med den begrundelse, at de bidrager til en arbejdsmarkeds analyse og derved kender udbuddet for den pågældende uddannelse. Set i forhold til de interessenter, der indgår i akkreditering af eksisterende uddannelser, er der således et lovmæssigt krav om, at både aftagere og kernefaglige eksperter deltager i udviklingen af uddannelsen. Dermed mangler der blot de studerende for, at alle interessenter, der indgår i et ekspertpanel, er involveret.

En studerende vil kunne bidrage til at se behovet for uddannelsen ud fra en anden vinkel end aftagerene, fx hvad er mulighederne for en lignende uddannelse på landsplan? Hvad gør at denne nye uddannelse skiller sig ud? Hvad skal der til for, at uddannelsen er tiltrækkende? Hvilke uddannelseselementer og undervisningsformer ville være relevante og spændende at have? Således vil uddannelsen også kunne indrettes efter studerende, hvilket er en vigtig faktor, da det er dem der skal tage uddannelsen og dermed også være tilfredse med dens struktur.

Studererindflydelsen kan komme fra studerende der kommer fra det pågældende universitet, studerende ved beslægtede uddannelser eller hvis det er en master/kandidat uddannelse ville det være relevant at indflydelsen kom fra studerende på en bachelor der gav adgang til den nye uddannelse.

2 Jf. §3 stk. 3 i "Lov om akkrediteringsinstitutionen for videregående uddannelser"

3 <http://www.acedenmark.dk/index.php?id=144>

4 For nærmere, se bilag 1 til "Bekendtgørelse om kriterier for universitetsuddannelsers relevans og kvalitet og om sagsgangen ved godkendelse af universitetsuddannelser".

Mange uddannelseselementer overses

På de lange videregående uddannelser i Danmark er det i høj grad de faglige enheder og interessenter som definerer uddannelser gennem udarbejdelse af studieordninger. Dette medfører at:

1. der er en stor diversitet i uddannelsernes indhold og struktur, således at det kan være svært at sammenligne selv uddannelser med samme titel på tværs af universiteterne.
2. en uddannelse yderst sjældent kun består af elementer fra ét fag - som oftest er der elementer fra to eller flere fag, som til sammen udgør en uddannelse. Det ses fx i valgfag, bifag, gymnasiesidefag, flerfagsstruktur etc.
3. elementer fra mange forskellige fag, kan sættes sammen, således det samlede antal forskellige uddannelser bliver meget omfattende.

Disse forhold gør at akkreditering i Danmark, der er tænkt som uddannelsesakkreditering, reelt udmøntes i fagakkreditering, da den nuværende form for uddannelsesakkreditering desværre ikke kan rumme denne fleksible og diverse uddannelsesstruktur. Konsekvensen af at lave disse fagakkrediteringer er, at alle valgelementer i uddannelserne ignoreres. Desuden kan systemet ikke rumme uddannelser hvor ikke-institutionaliseret tværfaglighed er en pointe, da dette element af det samlede læringsudbytte ikke kan anerkendes. Udelukkende at fokusere på studieordningerne bevirker således at den samlede kompetenceprofil for uddannelserne ikke er i fokus.

Akkreditering virker institutionelt ensrettende

Misforholdet mellem den tænkte og udmøntede akkreditering betyder, at uddannelser, der ikke passer ind i den danske akkrediterings snævre rammer, kan risikere at få dårlig bedømmelse alene af den grund, at de ikke passer ind i skemaet. Det er indlysende, at det bør være kvaliteten og relevansen af uddannelsen, som vurderes, og at akkrediteringen tilpasser sig uddannelsens struktur – ikke omvendt. Resultatet bliver, at uddannelsernes mangfoldighed og fleksibilitet mistes, fordi der skal tilpasse til akkreditering. Det er derfor nødvendigt, at der gøres op med denne tendens, da uddannelsesmæssig mangfoldighed og fleksibilitet er vigtigt.

Centralt eller decentralt?

Der er mange forhold vedrørende en uddannelses kvalitet, som med den danske uddannelseslovgivning ligger udenfor det de uddannelsesansvarlige på de videregående uddannelsesinstitutioner har indflydelse på. Det er med god grund; der er f.eks. næppe grund til at forudsætte, at hvert enkelt fagmiljø har indflydelse på de fysiske rammer. Ligeledes kan et godt studiemiljø opstå på tværs af uddannelser.

Det betyder, at det samme problem kan risikere at løses ved lappeløsninger lokalt, i stedet for at blive håndteret på institutionsniveau, problemet hidrører fra. Det betyder så igen, at andre uddannelser med samme problem, må vente med at få problemet løst til de selv skal akkrediteres. Altså er det til skade for de studerende på den berørte uddannelse, men også for studerende på de øvrige uddannelser, der kan rammes af problemet. Dette er en systemfejl ved uddannelsesakkrediteringer.

Få ressourcer til kvalitetsudvikling

Der bliver benyttet mange ressourcer til at akkreditere de danske uddannelser. En del af disse ressourcer bruges af institutionerne til at finansiere den del af akkrediteringen der foregår på selve uddannelsen, hvilket primært er indsamling af data samt udarbejdelse af dokumentation. Dette arbejde kræver både tid og ressourcer hos ledelsen, undervisere og studerende. Akkrediteringen alene i sin nuværende form bidrager ikke til kvalitetsudvikling af uddannelserne, men kun til kvalitetssikringen. Derved bruger uddannelserne kostbare ressourcer på noget der hverken bidrager til udvikling eller fornyelse.

Et centralt element i ethvert kvalitetssikringssystem bør altid være kvalitetsudvikling – formålet med kvalitetssikring af uddannelser, er at få uddannelser af høj kvalitet. Derfor bør udviklingsaspektet være en integreret del af hele processen, således at det er klart for alle aktører hvordan kvalitetsarbejdet bidrager til at højne kvaliteten af uddannelserne. Det skal dog ske på en sådan måde at det ikke medfører en ensretning af uddannelserne, og uden at studienævnenes autonomi krænkes.

I den danske model for akkreditering er der et stærkt fokus på kvalitetssikring, men desværre er udviklingsaspektet skubbet i baggrunden. Kvalitetsudviklingen er ikke en integreret del af akkrediteringsprocessen.

ACE Denmarks videnscenterfunktion

I akkrediteringsprocessen indsamler ACE Denmark store mængder af dokumentation fra de videregående uddannelsesinstitutioner på en lang række områder og på uddannelsesniveau. Samtidig bidrager forskerne, de studerende og aftagerne i ekspertpanelerne med deres diskussioner og konklusioner vedrørende de positive og negative aspekter af uddannelsernes kvalitet og kvalitetssikringsarbejde. Resultatet af akkrediteringsprocessen er derfor mere end indstillingerne og de eventuelle anbefalinger til at opfylde minimumsstandarder i den endelige rapport til Akkrediteringsrådet. Desværre bliver denne viden ikke anvendt til kvalitetsudvikling.

Konsekvenser ved negativ akkreditering

I dag er de studerende som udgangspunkt sikret at kunne færdiggøre deres uddannelse hvis institutionen beslutter at lukke den. Denne mulighed skal også eksistere i det tilfælde hvor uddannelsen lukkes på grund af en negativ akkreditering. I dag er der imidlertid ikke beskrevet procedure for, hvad der sker hvis en uddannelse lukkes på grund af en negativ akkreditering, hvilket der er særlig grund til at være opmærksom på, da det sagtens kan anses som utilfredsstillende for de ramte studerende, blot at få lov til at færdiggøre den påbegyndte uddannelse.

Utilsigtede konsekvenser i forhold til uddannelsesudbuddet

I det nuværende akkrediteringssystem er der indbygget nogle utilsigtede konsekvenser hvad uddannelsesudbuddet angår.

Det er potentielt nemmere at lave ny uddannelse end at rette op på en eksisterende. Der er strengere dokumentationskrav forbundet med akkreditering af eksisterende uddannelser end ved oprettelse af nye. Det skyldes, at der er flere aktører involveret i en akkreditering af en eksisterende uddannelse, fx studerende, og at ændring af en vis kaliber af

en eksisterende uddannelse kræver en ny akkreditering. Resultatet kan være, at eksisterende uddannelser ikke videreudvikles, men at man i stedet vil lukke den og så starte en ny, nært beslægtet uddannelse.

Akkreditering, som den er konstrueret i Danmark, kan også få til konsekvens, at uddannelser lukkes til trods for, at der er behov for dem. Det er ikke gjort klart, hvad der skal ske, hvis en uddannelse får en negativ akkreditering, selvom der er klare samfundsmæssige grunde til at have uddannelsen. Der bør være en klar politisk beslutning om, hvordan denne situation skal håndteres. Og det skal sikres, at uddannelser, der ikke kan lukkes på grund af behov for dem, stadig kvalitetssikres.

I forbindelse med akkreditering af nye uddannelser er det vigtigt, at der er reel institutionel opbakning til dem. Det betyder, at der er de fornødne ressourcer til at starte, drive og videreudvikle enhver uddannelse i Danmark. Når man laver uddannelsesakkrediteringer kan man ikke se om udbud af nye uddannelser potentielt udvander andre uddannelser på institutionen eller på landsplan. Udvandingen kan skyldes, at studenterøgning til fx klassiske gymnasiefag udvandes til fordel for mere specifikke erhvervsrettede uddannelser. Det er altså nødvendigt at se på den enkelte institutions overordnede strategi for uddannelsesudbuddet.

Relevanskriterierne i akkrediteringsbekendtgørelsen sikrer ikke, at uddannelser lukkes, når der er for mange beslægtede. Relevanskriterierne sikrer, at der ikke kommer en ny uddannelse, der er for tæt beslægtet med en eller flere eksisterende. I forbindelse med eksisterende uddannelser sikrer relevanskriterierne, at der er arbejde at få for uddannelsens dimittender. Men relevanskriterierne kan ikke vurdere, hvilke af flere nye, beslægtede uddannelser er "mest relevant". Desuden sikres det heller ikke, at der vælges mellem flere nært beslægtede, eksisterende uddannelser. Relevanskriterierne er kort sagt utilstrækkelige til at være garant for, at der ikke er for stort overlap mellem uddannelser. På grund af dette – og fordi en uddannelses relevans naturligt tages i betragtning i forbindelse med kvalitetssikring – er der ikke er grund til at fremhæve relevanskriteriet selvstændigt.

Konklusion

Som det fremgår ovenfor er der en række problemer med den måde ekstern kvalitetssikring udmøntes i Danmark. Der er problematikken vedrørende ressourcetilførsel. Her kan DSF identificere, at der i dag er et overforbrug af ressourcer i forbindelse med akkreditering. En mulig løsning på dette, vil være at lade akkreditering skal foregå på institutionsniveau, da det blandt andet giver en bedre balance mellem ressourceforbrug på den ene side og sikring og udvikling af kvalitet på den anden. Herved vil det i højere grad være naturligt for institutionerne at sikre at kvalitetsudvikling bliver en integreret del af kvalitetssikringssystemet.

Andre problemer der kan løses ved at overgå til institutionsakkreditering er at de enkelte uddannelser ikke straffes for problemer på fakultært/institutionelt niveau og at institutionernes samlede uddannelsesstrategi naturlig vil tages i betragtning ved akkrediteringer af såvel nye som eksisterende uddannelser. Herved sikres det, at systemet giver rum for den diversitet der eksisterer blandt de danske uddannelsesinstitutioner.

Systematisk kvalitetssikring skal være de ressourcer værd det koster, og værdien af kvalitetssikringen ligger i, at den skal være en katalysator for udvikling. ACE Denmark generer

en masse viden i forbindelse med akkrediteringsarbejdet og det er nødvendigt at denne viden kanaliseres ud til uddannelserne. Derfor skal der integreres et udviklingsperspektiv i ACE Danmarks arbejde.

DSF mener, at ACE Denmark skal være ansvarlige for at fastholde og strukturere viden om de videregående uddannelser i Danmark med det formål at understøtte uddannelserne i deres kvalitetsudvikling. Det skal være muligt for uddannelsesinstitutionerne at anvende resultatet af hele akkrediteringsprocessen i deres fremtidige arbejde, således at de ressourcer, der er anvendt til at sikre indsamlingen af viden, udnyttes til at styrke kvalitet i uddannelserne og en fortsat forbedring af kvalitetssikringsindsatsen på uddannelsesniveau.

En konsekvens af at vælge at lave ekstern kvalitetssikring i form af akkreditering er at uddannelser kan blive lukket. Det er nødvendigt at sikre de studerende på sådanne uddannelser fair muligheder for at erhverve sig en videregående uddannelse svarende til de forventninger de havde da de valgte deres uddannelse. Der skal opstilles klare retningslinjer før situationen opstår. Dsf mener at de studerende skal selv kunne vælge en af de følgende løsninger:

- De studerende har mulighed for at færdiggøre uddannelsen.
- Et andet universitet, pålægges at optage de berørte studerende – dette forudsætter dels at der er en tilsvarende uddannelse ved det andet universitet, og dels at der tages højde for de geografiske aspekter på tilfredsstillende vis.
- De studerende kompenseres de SU-klip, de måtte have brugt og annullere, at den lukkede uddannelse tæller med i de tre uddannelser, man kan få lov at starte på uden at afslutte. I stedet skal man tilbyde at optage dem på en anden uddannelse efter deres eget valg. Hvis der i forbindelse med merit i denne sammenhæng er et behov for opsupplerende ECTS, skal de studerendes ECTS-ramme udvides. Uanset er det vigtigt at arbejde for en acceptabel løsning inden situationen måtte opstå.

DSF finder det i øvrigt vigtigt at de studerende er ligeværdige partnere i kvalitetsarbejdet – også i praksis. Dette indbefatter at der skal være flere studerende i Akkrediteringsrådet, således at et bredere udsnit af de berørte uddannelser repræsenteres, og at honorar for studerende skal være af samme størrelse som for de øvrige – dette gælder i såvel Akkrediteringsrådet, som i ekspertpanelerne.